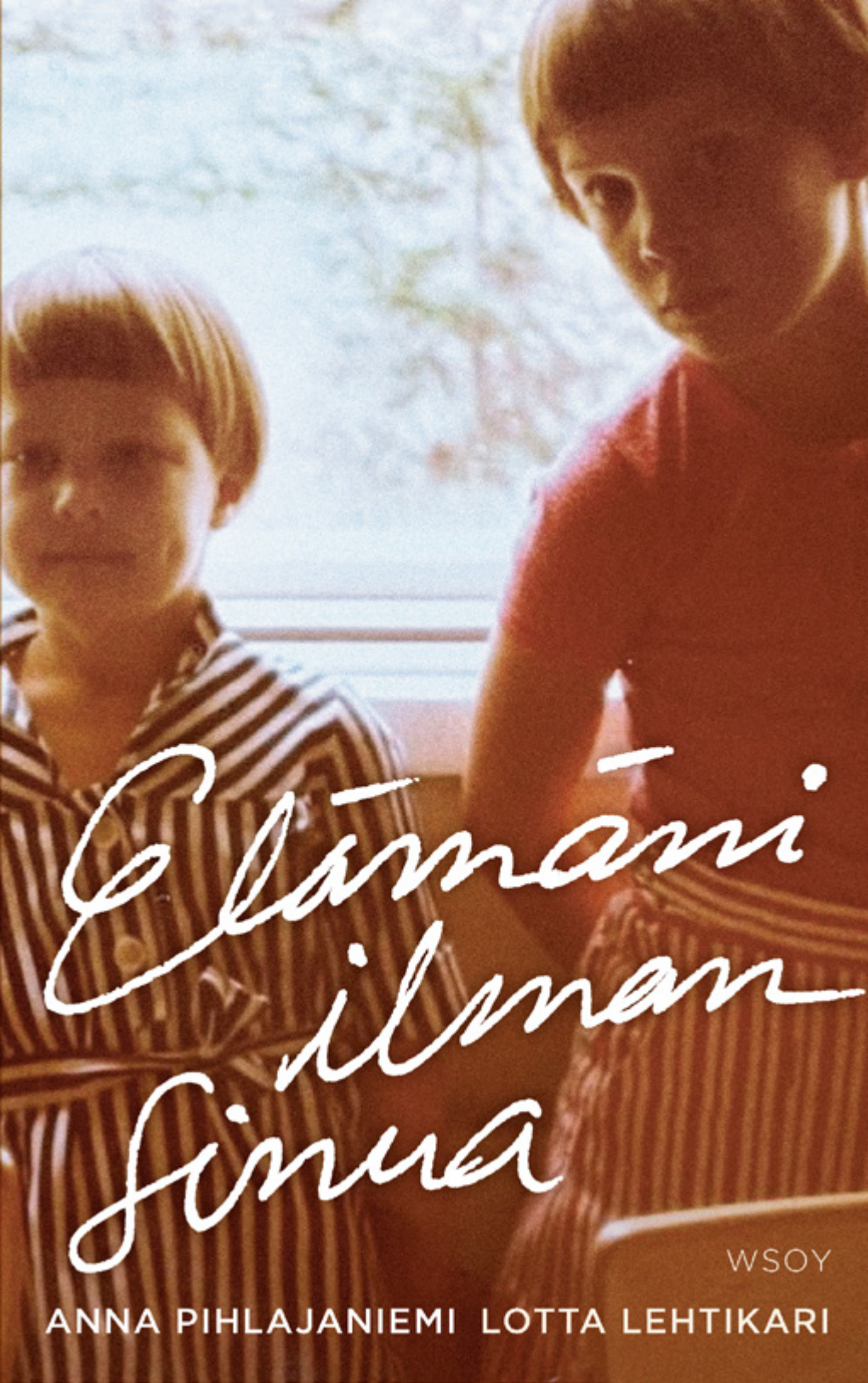

*Elämäni
ilman
sinua*

WSOY

ANNA PIHLAJANIEMI LOTTA LEHTIKARI

Anna Pihlajaniemi

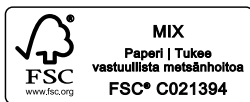
Lotta Lehtikari

*Elämäni
ilman
sinua*

Werner Söderström Osakeyhtiö
Helsinki

Teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö Jokes,
Riikka Herlinin säätiö ja WSOY:n kirjallisuussäätiö.

© Tekijät ja WSOY 2026
Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN 978-951-0-51087-2
Ensimmäinen painos
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

Siirille, Aarolle ja Kosmolle

Poliisin tutkintailmoitus 22.8.2006

Partion 306 tullessa paikalle makasi nainen elottomana Petsamonkatu 14:n pohjoisen puoleisella sivustalla asfaltilla. Paikalla oli myös ruumiin löytäjä EB, joka oli jakamassa lehteä kyseessä olevaan kerrostaloon. Hän oli tullut paikalle klo 5.25 ja tunnistellut naisen kädestä pulssia ja sitä tuntematta soittanut hätäkeskukseen.

Partion tullessa paikalle naisella oli yllään sininen sadetakki, vaaleansiniset farkut, jotka olivat revenneet, vaaleanruskea paita, mustat sukat, musta kaulanauha. Naisen jalkojen vieressä oli punaiset puolikumisaappaat. Noin 6–7 metrin päässä naisesta nurmikolla oli silmälasit. Naisen vieressä noin 2 metrin päässä oli ruskea Nopsa-merkinen naisten polkupyörä, joka oli lukitsematon.

Naisen taskuista ei löytynyt henkilöllisyyteen viittaavia papereja, mutta vasemmassa takin taskussa oli Fiat-merkkisen auton avaimet.

Siskoni Pipsa hyppäsi katolta tyttärensä yhdeksänvuotissyntymäpäivänä. Sitä ennen hän oli leiponut suklaakakun valmiiksi jääkaappiin.

ENSIMMÄINEN OSA

Ensimmäinen kirje

Helsingissä tammikuussa 2025

Rakas Pipsa

Työnsin juuri kaalipadan uuniin. Poika tulee ihan kohta futistreeneistä, ja hänellä on varmasti nälkä. Kaalipata oli lempiruokaamme, muistatko? Käytän vieläkin sitä äidiltä perittyä punaista Sarpanevan valurautapataa ja samaa vanhaa reseptiä. Halusit padan ehdottomasti itsellesi, kun äiti kuoli. Suostuin, koska se oli sinulle niin tärkeä. Sain vaihtokaupassa sen suuren puisen antiikkikaapin, jonka taakse menin lapsena piiloon, kun itketti.

Sinä ja poikani ette koskaan ehtineet tavata toisianne. Hän on jo 17-vuotias, ajattele. Olen varma, että te pitäisitte toisistanne. Hänkin rakastaa juhlia, ja kavereita hänellä on loputtomasti. Ihan niin kuin sinulla. Asumme kahdestaan, hänen huoneessaan on sänky petaamatta ja kitara lattialla.

Kun näin sinut viimeisen kerran elossa, ehdin kertoa, että olen raskaana. Ajattelin, että tieto ilahduttaisi sinua, koska rakastit lapsia. Sanoit, miten hirveän surullista on, ettet koskaan voi hoitaa vauvaani. En ymmärtänyt, mitä yritit

kertoa. Halasit ja onnittelit. Yritit hymyillä, vaikka yritys jäi vaisuksi.

Sinun kuolemastasi on kahdeksantoista vuotta, neljä kuukautta, kolme viikkoa ja viisi päivää. Olit kuollessasi 34-vuotias.

Minä olen nyt 50-vuotias. Olen käynyt psyko-terapiassa, traumaterapiassa, hahmoterapiassa, rosenderapiassa ja kehopsykoterapiassa. Ryhmässä ja yksin. Terapioihin uponneilla rahoilla olisi saanut pienen kesämökin. Sellaisestahan me haaveilimme. Ehkä olisikin pitänyt ostaa se mökki, en nimittäin edelleenkään ymmärrä, miksi kaikki meni niin kuin meni. Miksi sinä kuolit ja miksi minä elän?

Älä huolestu, kaikki on ihan hyvin. En vain pysty ravistamaan pois epämääräistä tunnetta, että en pääse eteenpäin. Olen opiskellut näyttelijäksi ja terapeutiksi, mutta en vieläkkään ole varma, mitä tahdon tehdä työkseni. Parisuhteeni ja rakkaussuhteeni ovat olleet sotkuisia. Olen syönyt liikaa ja juonut liikaa. Omia tarpeitani en ole osannut kuunnella ollenkaan, tai onko niitä edes ollut?

Sinä et halunnut elää, minä en osaa elää. Mikä meissä meni pieleen?

Tähän asti olen kertonut lapsuudestamme itseleni ja muille tarinaa, jossa meitä on kohdeltu väärin. Siinä tarinassa lapsuus on ollut tragedia, joka olisi pitänyt estää.

Me jäimme ilman äidin rakkautta.

Olimme äidille rasite ja aggression kohde.

Äiti oli paha, ilkeä ja julma.

Äiti ei olisi halunnut meitä.

Isä oli pehmeä ja herkkä mies, joka ei osannut pitää meidän puoliamme, vaikka olimme lapsia.

Enää en ole varma, onko tämä totta. Mitä mieltä sinä olet? Miten sinä kaiken koit? Mitä sinä muistat? En enää luota muistiini, voi olla että keksin asioita. Voin liioitella, tai muistaa väärin. Mieleni sepittää erilaisia tarinoita, koska haluan löytää syyn sinun kuolemallesi ja kaikelle kärsimykselle, joka on siirtynyt sukupolvelta toiselle.

Kohta ovi käy. Arvaan, että poika sanoo taas jo eteisessä, että eiiih, täällä haisee kaalipata, onko pakko syödä. Kaalipata on ainoa ruoka, jota hän inhoaa. Poika väittää, että hänellä on kaalipadasta ruokatrauma, koska pakotin syömään sitä, kun hän oli pieni. Minua pojan puheet naurattavat. Samalla toivon, että se jäisi ainoaksi traumaksi, jonka olen hänelle aiheuttanut. Olen kyllä luvannut maksaa terapian.

Teen kaalipataa pojalle joka talvi. Ehkä se on yritys tehdä eläväksi hänen isoäitiään ja sinua. Teistä on jäljellä vain tavaroita ja tarinoita.

Minulla on ikävä sinua, Pipsa.

Miksi sinä kuolit ja minä jäin eloon?

Pipsa oli läntännyt kurkunsiiivun otsaansa. Hän odotti, huomaanko. Kun huomasin, aloimme molemmat tirs-kua. Potkimme toistemme jalkoja pöydän alla. Kikatus vain yltyi, kun yritimme hillitä sitä.

Haluan aloittaa lapsuuden muistelemisen naurusta, koska pelkään, että tästä tulee aika surullinen tarina. Kuvittelen kaksi tyttöä nauramaan 70-luvun keittiöön, Kouvolaan. Keittiön kaapit on maalattu keltaisiksi, vahakankaassa pöydällä on keltaisia gerberoita. Aikuiset ovat jossain kauempana, heitä en muista.

Istuimme Pipsan kanssa vastatusten pöydän ääressä. Ikkunasta näin lempipuuni vaahteran. Unohduin usein kat-somaan, miten sen oksat ja lehdet liikkuvat tuulessa.

Pipsa keikkui tuolillaan, hän oli rohkea ja hauska. Ihailin Pipsaa. Halusin olla yhtä rohkea ja hauska kuin hän. Pipsalla oli raidallinen paita, kalpea iho, tuikkivat silmät ja kuin viivoittimen avulla suoraan leikattu otsatukka. Tuntui kuin me kaksi olisimme olleet yksi ihminen. Meidän ei tarvinnut kuin vilkaista toisiamme, niin tiesimme, mitä toinen ajattelee. Nauru tarttui toisesta toiseen. Niin myös itku.

Kun olimme syöneet välipalan, menimme leikkimään daisyjen hevosilla. Istuimme Pipsan huoneen lattialla kyy-ryssä ja laitoimme hevoset laukkaamaan ja hyppimään esteitä. Pipsa keksi parhaat leikit, meillä oli koko iltapäivä aikaa.

Ulospäin kaikki näytti tavalliselta: isä, äiti ja kaksi tyttöä kahden vuoden ja kymmenen kuukauden ikäerolla, Pipsa ja minä. Me olimme Lehtikarin perhe.

Päivällä äiti oli töissä, hänellä oli oma hammaslääkäriyritys Kouvolan keskustassa. Äidillä oli lyhyt tumma tukka ja niin erikoiset, vahvat silmälasinkehykset, että sellaisia ei Kouvolasta 70-luvulla saanut. Isä myi tietokoneita ja ohjelmistoja, hänelläkin oli oma yritys. Hän käytti töissä pukua ja näytti puvussaan siistiltä ja komealta. Isä tuli kotiin usein vasta myöhään illalla.

Koti oli ruskeanoranssiksi rapattu omakotitalo Kouvolan urheilupuiston laidassa lähellä keskustaa. Hyvällä alueella, mutta ei millään ökyalueella. Ei niitä Kouvolassa edes ollut. Pihalla oli omenapuita ja kirsikkapuita. Etupihalla oli lampi, jonka keskellä oli oikea pieni saari. Saaressa kasvoi kaksi koi-vua. Se oli tosi hauska leikkipaikka.

Autotallissa asuivat minun ja Pipsan lemmikkikanit Ukko ja Nöpö, äiti ei halunnut niitä sisälle. Ukko oli minun ja Nöpö Pipsan. En ollut kovinkaan ilahtunut Ukko-nimestä söpöllä kanillani, mutta koska se oli edellisen omistajan antama, ei nimeä vaihdettu. Nöpön nimen keksi Pipsa. Takapihalla oli myös leikkimökki.

– Mä huokaisen hetken, äiti sanoi joka päivä, kun tuli hammaslääkärin vastaanotoltaan kotiin.

Äiti meni olohuoneen sohvalle ja nosti jalat pystyyn käsinojaa vasten. Opin jo pienenä, että silloin täytyi olla aivan hiljaa. Jos huoneen ohi oli pakko mennä, piti hiipiä. Olohuoneen katto oli niin korkealla, että huone oli kuin ateljee. Seinään oli kiinnitetty vitriini, jossa oli hienoja astiastoja, äiti keräsi niitä.

Äitiä ei saanut häiritä, se oli yksi tärkeimmistä säännöistä. Hänellä oli paljon sääntöjä, joita piti noudattaa. Säännöt vaihtuivat usein ja mielivaltaisesti. Täytyi olla varuillaan.

Minulla ja Pipsalla piti olla poikatuikka. Tämä sääntö oli ehdoton. Tukkaa ei saanut kasvattaa pitkäksi, samanlaiseksi kuin muilla tytöillä.

Vaaleanpunainen väri oli kielletty vaatteissa, sillä tyttömäiset jutut olivat äidin mielestä typerää ja turhia.

Jos väitti vastaan, kun ei halunnut syödä sienikastiketta, jäi loppuillaksi pöytään istumaan.

Jos kaatui ja satutti polvensa, äidin luokse oli turha mennä itkuisena, sillä hän ärtyi.

Äiti ei koskenut meitä. Hän ei ottanut syliin, eikä halannut. Tai näin minä sen muistan.

Äiti viritti pinkeän lepolassen takapihalle. Hän meni bikineissä makaamaan sen päälle ja alkoi ottaa aurinkoa. Minä ja Pipsa istuimme varjossa leikkimökin portailla. Olimme neljän ja seitsemän ja tulleet uimakoulusta. Äiti oli levittänyt aurinkoöljyä iholleen, että ruskettuisi nopeammin. Se tuoksui eksoottiselta, ehkä kookokselta tai mangolta. Äiti sulki silmät ja näytti rentoutuneelta. Hän oli jo ihan ruskea.

Illalla piti mennä suihkuun kellariin. Minut ja Pipsa pantiin sinne kahdestaan hoitamaan pesuasiat. Portaissa oli hämärää, jopa pimeää. Pannuhuoneesta kuului huminaa.

Oli selvää, että Pipsan vuoro oli ensin, hänhän oli isosisko. Minä seisoin vieressä ja palelin. Välillä Pipsa roiskaisi vettä päälleni lämmikkeeksi. Hän ei pitänyt kiirettä.

– No nyt on sun vuoro, Pipsa sanoi vihdoin.

– Hei älä mee vielä ylös, jooko?

Pipsa tiesi, että pelkäsin pannuhuonemörköä. Vain niin kauan kuin Pipsa oli paikalla, en pelännyt.

– Älä oo tollanen vauva, Pipsa vastasi ja paineli yläkertaan.

Yöllä heräsin pahaan uneen. Nousin sängyssä istumaan. Meidät oli Pipsan kanssa laitettu omiin huoneisiin nukkumaan, vaikka olimme pyytäneet, että saisimme yhteisen huoneen. Nousin sängystä ja kävelin paljain jaloin käytävää pitkin vessan ohi, Pipsan huoneen ohi, kellarin rappusten ohi.

Seisoin vanhempien makuuhuoneen ovella ja kuulostelin hengityksestä, nukkuvatko he. Hiivin mahdollisimman hiljaa huoneen poikki. Kiersin suuren parisängyn taakse isän puolelle. Tiesin, ettei äitiä saanut herättää.

– Saako tulla viereen? kysyin isältä.

Isä nosti peittoa. Asettelin itseni varovasti isän ja sängynreunan väliin, ja suljin silmät pimeässä huoneessa.

Tuulikki-täti polki pyörällä pihaan vähän ennen kahdeksaa. Talvisin hänellä oli baskeri pyöräntarakan lämmikkeenä, renkasiin oli tarttunut lunta. Seurasin ikkunasta, miten hän asetti pyörän nojalleen jalkaa vasten ennen kuin tuli ovellemme.

Tuulikki tuli meille hoitamaan Pipsaa vuonna 1972. Hän oli itse tarjoutunut kotiapulaiseksi, kun oli kuullut vauvan tulosta. Sitä ennen hän oli siivonnut äidin hammaslääkärin vastaanottoa. Kaksi vuotta myöhemmin Tuulikki alkoi hoitaa Pipsan lisäksi minua. Kun äiti palasi töihin, olin kolmeviikkoinen vauva.

Tuulikki-täti oli ihana. Hän oli Karjalan evakkoja, hymyili paljon ja ilahtui aina näkemisestäni. Hän tuli joka arkiaamu. Tuulikki oli alle kuudenkymmenen, mutta minun mielestäni hän tuntui vanhalta kuin mummo.

Pipsa aloitti myöhemmin päiväkodissa, mutta minua ei laitettu sinne koskaan. En tiedä, miksi. Kun Pipsa oli tarhassa, olimme Tuulikin kanssa kahdestaan. Tuulikki pyykkäsi ja mankeloi, imuroi, pesi ikkunat ja vessat. Rummutin kattoiloita ja viikkasin pyykkiä apuna. Välillä menin ulos. Tuulikki veti haalarin vetoketjun leukaan asti varovasti, että ihoni ei jäänyt väliin.

Pihalla leikkiessäni säikähdin joskus: mitä jos Tuulikki onkin lähtenyt? Juoksin sisälle niin nopeasti kuin pystyin. Tuulikki oli usein kellarissa, siellä olivat pyykkikoneet ja mankeli.

- Tuulikki, Tuulikki, huusin jyrkkien portaiden yläpäästä.
- Mie en oo maalimast pois, Tuulikki huusi takaisin.

Vasta sitten uskalsin palata ulos.

Jos olin aamupäivän puistotädillä, ja Tuulikki leipoi, hän laittoi kaksi pientä taikinapalloa maistiaisiksi jääkaappiin odottamaan. Toinen pallo lautasella oli minulle, toinen Pipsalle. Ne sai syödä. Raaka pullataikina oli parasta, mitä tiesin.

Tasan kello 12 päivä katkesi. Äiti ja isä tulivat lounastauollaan kotiin syömään Tuulikin tekemää ruokaa. Monesti se oli makaronilaatikkoo tai karjalanpaistia, jälkiruuaksi vispi-puuroa. Ruokapöydässä äiti ja Tuulikki juttelivat. Minä asetin syötyäni veitsen ja haarukan kello viiden asentoon. Se oli äidille tärkeää.

Kun piti mennä vessaan, vaadin aina Tuulikin mukaan auttamaan housuissa ja pyyhkimisessä. Se oli hiljainen mielenosoitus äidille, minulla oli valtaa edes jossain asiassa. Äiti näytti ehkä hiukan pettyneeltä, kuvittelin. Niin ainakin toivoin.

Päivälliseksi Tuulikki teki eri ruuan ja jälkiruuan. Hän pyyhki pöydän ja kattoi siihen lautaset.

– Ota syliin, saatoin pyytää yhtäkkiä.

Tuulikki nosti minut syliinsä, vaikka hänellä olivat työt kesken. Hän otti käteni käteensä.

– Harakka huttua keittää, hännän päällä hämmentää, Tuulikki aloitti.

Hän piirsi kämmeneeni kuviota. Sitten harakka antoi ruokaa yksi kerrallaan jokaiselle sormelle. Lopuksi tuli kutitus. Oli ihanaa odottaa ja pelätä sitä.

Tuulikki oli pehmeä koko vartaloltaan. Lyhyissä hiuksissa oli permanentti, ja hiuksetkin tuntuivat pehmeiltä sormiin. Kun Tuulikki piti tauon ja istui sohvalle, puristuin ihan viereen. Painauduin pehmeyttä vasten ja haistelin Tuulikin tuoksua.

Tuulikin kädet olivat väsyneet paljosta työstä, niihin tuli pieniä paukamia. Hän sanoi niitä nappuloiksi. Hieroin Tuulikin käsiä, painelin parhaani mukaan.

– Mites sie ossaatki näi hyväst hieroo? Nää käet on niin kipiät.

Ilahduin kehaisusta. Minun kosketukseni teki hyvää.

Tuulikilla ei ollut koskaan kiire. Jos kiirettä tuntui olevan ilmassa, hän sanoi: sittenhän sen näkköö, mitä kengät tekköö. Se tuntui sopivan moneen tilanteeseen.

Halusin olla mahdollisimman lähellä Tuulikkia. Hän oli kuin magneetti. Tiesin, että Tuulikissa oli jotakin sellaista, mitä äidissä ei ole. En osannut sanoa, mitä. Tuulikki oli lämmin, eivät vain kädet, vaan koko Tuulikki. Äitikin käyttäytyi hyvin, kun hän oli paikalla. Tiesin, että rakastan Tuulikkia.

Viiisivuotiaana sain lappuhaalarit, vaikka olin pyytänyt isojen lasten housuja. Tiesin heti, että en tykkää niistä ja sanoin sen äidille. Oli viikonloppu, äiti oli kotona ja Tuulikki poissa. Näin äidin ilmeestä, että hän suuttui.

Arvasin heti, mitä tuleman pitää. Ei olisi pitänyt sanoa, ehdin ajatella. Samalla ajattelin uhmakkaasti, että onneksi sanoin, koska sanani olivat totta. Muita ei ollut kotona. Yritin livahtaa kauemmas hiljaisessa kodissa, mutta en ollut tarpeeksi nopea.

– Tänne sieltä. Housut alas! äiti huusi.

Minun piti vetää housut alas itse. Sain selkäsaunan. Päätin, etten itkisi. En itkenytäkään. Kipu ei ollut pahinta, pahinta olivat nöyryytys ja epäoikeudenmukaisuus. Sisälläni nousi ensin raivo, sitten halu kostaa. Kun piiskaaminen oli ohi, sydämeni löi lujaa ja takapuoli tuntui aralta.

Päätin, että karkaan kotoa. Kävelin portista ulos, orapihlaja-aidan ohi hiekkatietä alas, käännysin vasemmalle. Menin leikkipuiston takana olevaan metsikköön. Aika kului. Välillä kävelin, välillä istuin kivien päällä ja kävin päiväkodin pihalla keinumassa. Oli kummallista keinua yksin autiolla pihalla, kun muut lapset olivat kotonaan.

Mietin, eikö kukaan tule perääni. Eikö äiti yhtään huolestu, missä olen? Eikö kukaan tule etsimään minua? Rohkaisin itseäni ajattelemalla, että pysyn kyllä hengissä syömällä ketunleipiä. Olin oppinut erottamaan ne apiloista, koska ketunleivät olivat sydämenmuotoisia. Ajattelin tyytyväisenä, että pärjäisin hyvin yksinkin.

Alkoi tulla pimeää. Oli oudon hiljaista ja pysähtynyttä. Kuin maailmassa ei olisi ollut muita. Eikö kukaan tule?

Lopulta näin isän. Helpotus tuntui vatsassa, mutta en juos-
sut syliin. Isä oli palannut töistä ja lähtenyt etsimään minua.
Kävelimme vierekkäin kotiin. Ruoka-aika oli ohi, kello oli
yli yhdeksän illalla. Yksi annos oli jätetty lautaselle omalle
paikalleni. Kastike oli jäähtynyt, mutta se piti syödä.

Minulla oli kova nälkä, ketunleivät eivät sittenkään riit-
täneet koko päiväksi. Istuin pöydän ääressä haarukka kädessä.
Äiti ei tullut keittiöön ollenkaan eikä kysynyt, missä olen
ollut. Karkaamiseni näytti olevan hänelle yhdentekevä asia.

Pipsa halusi lohduttaa. Hän näki, miten surullinen olin.

– Mä voisin haastatella sua mun radio-ohjelmaan, Pipsa
lupasi.

Hän nauhoitti siihen aikaan omia radio-ohjelmia C-kase-
teille.

– Joo, innostuin heti.

Ainakin Pipsa arvosti retkeäni.

– Sen ohjelman nimi vois olla Karkurin matka ja sä olet
siinä pääosassa.

Sokeripala vierähti asvaltille Kymenlukon rinteessä lähellä keskustaa, kun olimme sunnuntaikävelyllä koko perhe. 80-luvun alkupuolella Kouvola oli sunnuntaisin pysähtynyt. Hiljaisuus alkoi, kun kaupat menivät kiinni lauantaina kello neljä, ja jatkui maanantaiaamuun asti.

Äiti huomasi sokeripalan heti. Tietysti.

– Mikä tuo on? äiti kysyi tiukasti.

Karkit olivat kotona kiellettyjä, paitsi lauantaisin. Jos saimme Pipsan kanssa ravintolasta tarjoilijalta tikkarin tai kaverisynttäreiltä kettukarkkeja kotiin, äiti takavarikoi ne. Tätä vääryyttä lievittääkseen Pipsa oli keksinyt, että perustamme yhdessä Sokeripalamafian.

Sokeripalamafia varasti keittiön kuivakaapista sokeripalan kerrallaan. Liikaa ei saanut ottaa, ettei äiti huomaisi. Vain vähän ja pikkuhiljaa. Varastetut palat minä ja Pipsa olimme kätkeneet vaatehuoneen pimeimpään nurkkaan hyllyn alle. Joskus kävimme nuolaisemassa niitä, ja välillä otimme kätköstä palan kummallekin mukaan, kuten nyt. Mafian pomona Pipsa hallinnoi kätköä ja päätti miten tehdään.

Sokerimafiakonsepti oli niin nerokas, että naapurin tytöt halusivat siihen mukaan. Heidänkin äitinsä oli hammaslääkäri, joten tilausta riitti. Toiminnan laajentumisen myötä mafialla oli kaksi kätköä.

Asvaltille vierähtänyttä palaa seurasi ratsia, äiti tutki tas-kumme. Sokeripalamafia oli vaarassa paljastua, mutta me pidimme Pipsan kanssa suumme kiinni. Emme kertoneet, mistä sokeripala oli peräisin. Katsoimme toisiamme. Emme hiiskuneet sanaakaan. Mafiosot pitivät yhtä.

"Miksi sinä kuolit ja minä jäin eloon?"

Lotta Lehtikarin sisko Pipsa teki
tyttärensä syntymäpäiväkakun valmiiksi
ja hyppäsi sitten katolta.
Elämäni ilman sinua on yritys ymmärtää
siskon musertavaa ratkaisua.

www.wsoy.fi

9 789510 510872

99.1

ISBN 978-951-0-51087-2